

Strømstøtte som fordeling av grunnrente

Et forslag til en mer klimavennlig og
rettferdig strømstøtteordning

DIDERIK LUND OG KNUT EINAR ROSENDAHL

Forord

Strømprisene har vært en av de mest omdiskuterte sakene i norsk politikk de siste årene. Det er derfor ikke vanskelig å forstå hvorfor Jonas Gahr Støres nye Ap-regjering fremmer forslag som kan dempe strømdebatten frem mot valget.

Forslaget om en fastpris på strøm på 40 øre/kWh, også kjent som «Norgespris», har imidlertid flere svakheter. Den viktigste er at det er husholdningene med det høyeste strømforbruket som får mest støtte. En annen tung innvending er at «Norgesprisen» forsterker en negativ side ved den eksisterende strømstøtteordningen: Den vil fjerne mye av motivasjonen til å investere i energisparing og egenproduksjon av strøm.

Norge står midt i en transformasjon til lavutslipps-samfunnet. I denne transformasjonen er fornybar energi en knapp og verdifull ressurs. For å kutte utslipp og omstille industrien trenger vi mer fornybar energiproduksjon i Norge. Men vi må også sørge for at vi bruker den fornybare energien vi har, på en best mulig måte. Kan vi unngå store, unødvendige investeringer, så sparer vi både penger og natur.

Dette notatet har som mål å belyse hvordan en strømstøtteordning kan utformes slik at husholdninger kompenseres for høye strømutfgifter, samtidig som insentiver til strømsparing og lokal energiproduksjon opprettholdes.

Vi håper forslagene som presenteres i dette notatet av økonomiprofessorene Diderik Lund (UiO) og Knut Einar Rosendahl (NMBU), vil gi Stortinget nyttig kunnskap i utformingen av en ny strømstøttemodell som også ivaretar klimahensyn. I 2025 har vi ikke råd til at store statlige reformer, som innføringen av «Norgespris», gjør det vanskeligere å gjennomføre et grønt energiskifte.

Oslo/Bergen, 21. februar 2025

Anders Bjartnes og Lars-Henrik Paarup Michelsen

Forfattere:
Diderik Lund
Knut Einar Rosendahl

Ansvarlig redaktør:
Anders Bjartnes

Design | Haltenbanken og Håvar Skaugen

Norsk klimastiftelse er Norges grønne tankesmie. Stiftelsens oppdrag er å spre kunnskap om klimakrisen og hvordan vi løser den. Dette gjøres blant annet gjennom utgivelser av rapporter og notater. Innholdet i disse utgivelser står på forfatteren(e) s regning og deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre, råd eller støttespillere.

klimastiftelsen.no

Sammendrag

Både dagens strømstøtteordning og forslaget fra regjeringen om «Norgespris» har to viktige svakheter: De oppmuntrer ikke til strømsparing og egenproduksjon av energi, og de gir mest støtte til dem som har høyest inntekt og formue. I dette notatet presenterer vi et forslag som unngår begge disse svakhetene. Ett utgangspunkt for forslaget er at alle har samme rett på overskuddet fra norske naturressurser.

Alle voksne i et prisområde skal få like stort støtbeløp uavhengig av egen strømbruk. Støtten avhenger av strømprisen slik at en gjennomsnittlig strømbruker ikke skal ha større nettoutgift til strøm enn for eksempel 50 øre per kWh. De som bruker mindre enn gjennomsnittet, vil få lavere nettoutgift, og vil tjene på høye strømpriser.

Vi drøfter også ti andre strømstøtteordninger som har vært foreslått, ved siden av dagens ordning og Norgespris. Ordninger som gir støtte i form av subsidiert pris, vil oppmuntre til høyere strømbruk, og det gis mest støtte til dem som bruker mest strøm.

Siden noen strømbrukere med lav inntekt bruker mye strøm, er det viktig å øke støtten til ENØK-tiltak for disse. For utleieboliger er det trolig nødvendig med særskilte tiltak for å redusere strømbehovet.

Se opptak av webinar

Se forfatterne presentere notatet på [dette webinar](#).

Webinar: Et alternativ til «Norgespris» – mer klimavennlig og rettferdig strømstøtte

Med Knut Einar Rosendahl (NMBU) og Diderik Lund (UiO)

Strømstøtte som fordeling av grunnrente

Vårt forslag til strømstøtteordning er mer effektiv og har en bedre fordelingsprofil enn eksisterende ordning og varslet Norgespris

Høsten 2021 steg strømprisene i Sør-Norge mer enn normalt, og i desember 2021 innførte regjeringen en strømstøtteordning for husholdningene. Ettersom strømprisene fortsatte å stige dramatisk utover i 2022, ble støtten utvidet, og har også seinere blitt justert. I dag gis det støtte når timeprisen overstiger 75 øre per kWh (ekskl. mva.), der støtten utgjør 90 prosent av det overskytende beløpet.¹

I januar i år varslet regjeringen nye grep, inkludert tilbud om en fast pris på 40 øre per kWh («Norgespris»),² som med stor sannsynlighet vil innebære en subsidiert strømpris for husholdninger sør for Sognefjorden og Dovre. Norgespris vil etter planen tre i kraft 1. oktober i år.

I dette notatet forklarer og begrunner vi et forslag til en alternativ strømstøtteordning for husholdninger – en ordning som er både mer effektiv og har en bedre fordelingsprofil enn eksisterende ordning og varslet Norgespris.

Først blir forslaget sammenliknet med støtteordningen som gjelder nå (februar 2025). Lenger ned blir forslaget sammenliknet med den foreslåtte Norgespris og andre forslag som har vært fremmet i den norske debatten.

Diderik Lund er professor emeritus, Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo. Hans forskningsaktivitet er innen ressurser, energi og miljø og offentlig økonomi. Lund har sittet i offentlige råd og utvalg i Norge og utlandet, og var medlem av det uavhengige Klimaomstillingsutvalget.

Knut Einar Rosendahl er professor ved Handelshøyskolen ved NMBU. Hans forskning er innen miljø- og ressursøkonomi, med spesiell vekt på klimapolitikk. Rosendahl var leder for Teknisk beregningsutvalg for klima, og har vært leder for Norsk forening for energiøkonomi.

Bakgrunn: Strømprisene er høye og varierer sterkt

Strømstøtten for husholdninger ble som nevnt innført i desember 2021. Selv om satsene og grensene er endret, har hovedprinsippene vært de samme fram til nå. Bakgrunnen var de uvanlig høye strømprisene i Sør-Norge, som først og fremst skyldes en sterk og forholdsvis brå nedgang i russisk gasseskspport til EU.

Prisene var på sitt klart høyeste nivå i 2022, og har siden falt en del. Prisnivået er imidlertid fortsatt merkbart høyere enn før 2021. Prisene varierer også sterkere enn før, med både svært høye døgn- og timespriser, men også dager med svært lave priser. Variasjonen har blant annet å gjøre med større innslag av uregulerbar vind- og solkraft, og variasjon i vær og temperatur, men også økt utvekslingskapasitet (flere kabler) mellom Norge og utlandet.

Bortfall av russisk gass gjør at gassprisen i Europa trolig vil være høyere enn før i årene som kommer. Det påvirker kostnadene ved gasskraft. En annen viktig grunn til at vi må vente høye strømpriser i lang tid, er utfasingen av fossil energi på grunn av

klimaendringene. Mer vellykket klimapolitikk betyr mindre bruk av fossil energi som, i hvert fall på kort og mellomlang sikt, betyr større knapphet på energi.

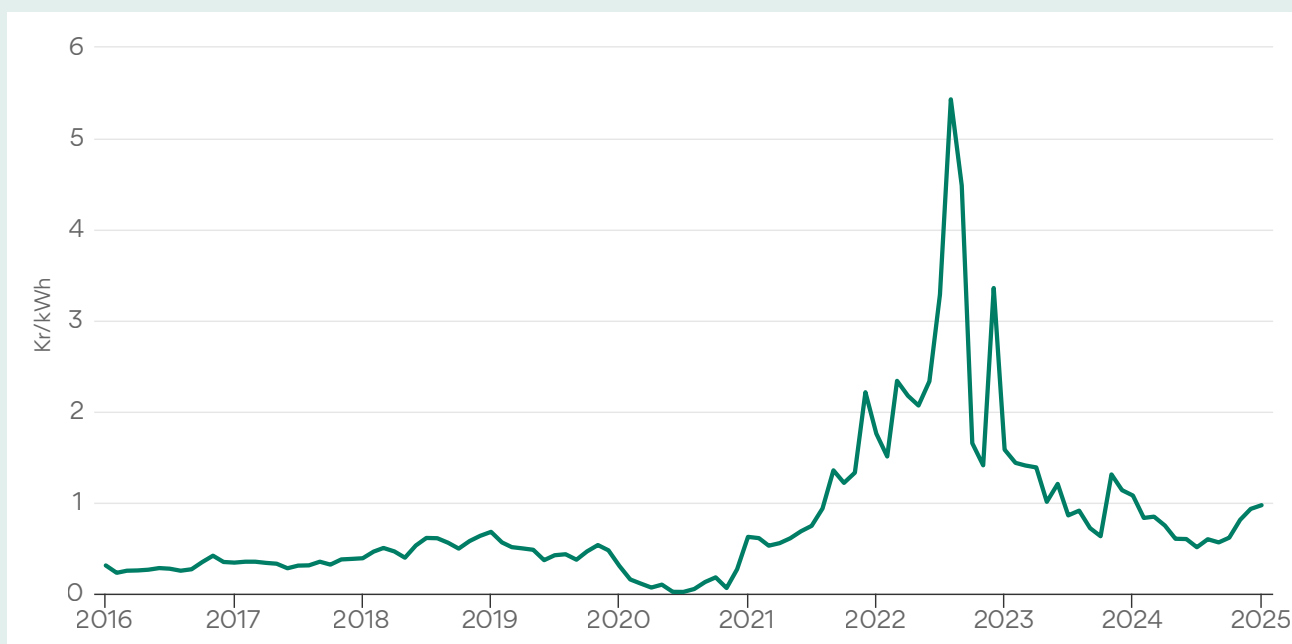
Rent konkret skjer dette dels gjennom elektrifisering av transport og næringsvirksomhet, dels via høye CO₂-priser i EUs kvotesystem og dels via politisk bestemt utfasing av kullkraft. Samlet fører dette til høyere strømpriser i Europa og dermed også i Norge.

Klimautvalget 2050³ (side 100) har i likhet med flere andre påpekt at høye strømpriser er nødvendige for at husholdninger og bedrifter skal bli oppmuntret til å bruke mindre strøm og investere i egen energiproduksjon.

Forslaget som følger, kan gjennomføres uavhengig av regulering og eierskap i kraftsektoren, uavhengig av ACER og antall utenlandskabler, og uavhengig av eventuelle strømtiltak rettet mot bedrifter.

Figur 1: Spotprisen på strøm i Sør-Norge (NO2)

Månedspriser eks. mva., 2016–2025

Problemer med dagens strømstøtte

Det er to hovedproblemer med dagens strømstøtte til husholdningene.

Det ene er at det meste av støtten går til husholdninger med høy inntekt og formue, siden disse som regel har høyest strømforbruk.⁴ Dette er i strid med allment akseptert fordelingspolitikk. Statlige tiltak bør heller støtte dem som har lav inntekt og formue, eller være nøytrale.

Det andre er at støtten svekker husholdningenes vilje til å spare strøm, for eksempel redusere inne-

temperatur, installere varmepumpe og etterisolere, og til å investere i egen energiproduksjon, for eksempel bergvarme og solceller. Alle slike tiltak blir vurdert opp mot prisen på den strømmen man sparer, netto etter at strømstøtte er trukket fra. Jo lavere denne nettoprisen er, jo færre av disse tiltakene vil bli vurdert som lønnsomme.⁵

Begge disse problemene gjelder også ved den foreslåtte Norgespris (jf. omtale lenger bak).

Forslag til en alternativ form for strømstøtte

Forslaget som følger, er bedre enn dagens ordning både når det gjelder fordeling og strømsparing. Det ble fremmet i innlegg i Klassekampen⁶ og nettavisen Energi og Klima⁷ våren 2022, men i mindre detalj enn her. Kort fortalt går forslaget ut på at støttebeløpet som deles ut, ikke skal avhenge av mottakerens strømforbruk.

Liknende tanker har vært fremmet av andre professorer og forskere, bl.a. Ola Kvaløy,⁸ Erling Moxnes,⁹ Klaus Mohn,¹⁰ Anders Skonhoft,¹¹ Katinka Holtsmark og Åsmund Valseth¹² og Nils-Henrik von der Fehr.¹³ Blant organisasjoner og partier har bl.a. Naturvernforbundet,¹⁴ Energi Norge¹⁵ og Miljøpartiet De Grønne¹⁶ gått inn for noe liknende.¹⁷

Ett utgangspunkt for forslaget vårt er ideen om at naturressurser tilhører hele folket. I dette tilfellet dreier det seg om norsk fornybar energi. Ideen har vært brukt til å begrunne at strømprisene bør være lave. Men naturressurser tilhører alle, ikke først og fremst de som bruker mye strøm. Forslaget vårt går ut på å fordele verdiene som myndighetene deler ut, likt på alle. Det vil derfor innebære en mer lik fordeling enn det som betales ut som strømstøtte i dag. De som bruker mindre strøm enn gjennomsnittet, vil tjene på en slik omfordeling, mens de som bruker mer, vil tape.

Forslaget som følger nedenfor, innebærer at alle vil kjøpe strøm til markedsprisen i prisområdet der de bor. De vil dermed vurdere strømsparing og egen energiproduksjon opp mot denne prisen, ikke mot en subsidiert pris. I perioder med høy markedspris vil forskjellen være stor. Forslaget bidrar da til redusert energibruk sammenlignet med dagens ordning, både i timene med høy markedspris, men også ellers via økt lønnsomhet av investeringer i energieffektivisering.

I det følgende blir forslaget gjennomgått i detalj. Mange av detaljene bør utredes nærmere, og vi som har utformet forslaget, er åpne for andre løsninger. En viktig grunn til likevel å presentere detaljer er at det gjør virkemåten mer forståelig, og det bidrar til å klargjøre styrker og svakheter ved forslaget og til å bringe debatten videre. Det er mange hensyn å ta ved utformingen, og noen detaljer vil være kompromisser mellom ulike hensyn.

Forslaget vårt i detalj

Alle voksne i et prisområde vil hver måned motta samme strømstøtte. Støtten er uavhengig av eget forbruk, men avhengig av strømprisen, slik det er beskrevet nedenfor. Lenger ned blir det drøftet hvor mye støtte som skal gis til barn, og nærmere om avgrensning av hvem forslaget gjelder for.

En mulig praktisk utforming er som følger:

1. Innenfor et prisområde måles strømforbruket hver time for hver privat strømbruker, og for denne timen regnes det ut et gjennomsnittlig forbruk (i kWh) for alle strømbrukere i området. Det beregnes så hva dette koster til markedspris (spotprisen). På slutten av måneden summeres dette over alle timene til en kostnad K for et gjennomsnittsforbruk F .
2. Det beregnes også hva dette gjennomsnittsforbruket ville koste til en fast pris P , som anses akseptabel, f.eks. 50 øre per kWh. Dette beløpet kan kalles en egenandel E , som da er lik den faste prisen P multiplisert med gjennomsnittsforbruket F , altså $E = P \cdot F$.
3. Hvis kostnaden til markedspris (K) er større enn egenandelen (E), skal det utbetales støtte for denne måneden for dette prisområdet. De neste punktene (d – h) dreier seg om dette tilfellet.
4. Støtten per strømbruker settes lik *differansen* $K - E$. Dette utbetales eller trekkes fra på strømregningen.
5. For en gjennomsnittlig strømbruker vil netto utgift til strøm bli $K - (K - E) = E$, altså lik gjennomsnittsforbruket prissatt til den akseptable prisen P . Nettleie, elavgift og evt. merverdiavgift kommer i tillegg (slik som i dag). Det betales ikke ut noen annen støtte eller subsidie (bortsett fra til ENØK-tiltak, se under).
6. En strømbruker som har brukt mer enn gjennomsnittet, vil ha betalt mer enn K for å kjøpe strømmen til markedspris. Denne strømbrukeren vil dermed få en netto utgift som er større enn E .
7. En strømbruker som har brukt mindre enn gjennomsnittet, vil ha betalt mindre enn K for å kjøpe strømmen til markedspris. Denne strømbrukeren vil da få en netto utgift som er mindre enn E .
8. De som bruker mindre strøm enn gjennomsnittet, vil bli overkompensert når prisen blir høy, dvs. støtten de vil få, vil øke mer enn kostnaden deres til å betale for strøm. De som bruker mer enn gjennomsnittet, vil bli underkompensert.

Barn bor vanligvis sammen med foreldrene, og strømforbruk per person er mindre i en større husholdning. Derfor lar vi barn telle som en brøkdel av en voksen strømbruker, for eksempel en halv, slik at to voksne og to barn vil telle som tre strømbrukere. Brøken vil gjelde både ved utregning av gjennomsnitt og ved utbetaling av støtte, som tilfaller foreldrene.

En mer treffsikker metode vil være å beregne brøken ut fra statistikk for hvor mye strøm husholdninger med barn bruker, relativt til husholdninger uten barn. Eventuelt kan barn i ulike aldersgrupper telle ulikt. Dette kan utredes nærmere, inkludert situasjonen for barn som ikke bor med foreldrene.

Sammenlikning med dagens strømstøtteordning og med Norgespris

Sammenliknet med dagens form for strømstøtte vil ordningen som vi foreslår, gi mer til dem som bruker lite strøm, og mindre til dem som bruker mye, det vil si en omfordeling i riktig retning med tanke på inntektsutjevning.

Vår foreslåtte ordning vil også oppmuntre bedre til strømsparing og egenproduksjon av energi enn dagens form for strømstøtte. Dette skyldes at strømbrukerne vil stå overfor markedsprisen på energi, ikke en subsidiert pris. De vil vurdere tiltak for å spare strøm og produsere energi i forhold til markedsprisen, som er den prisen de betaler for ekstra strøm, og som de sparer på å redusere strømforbruket. Jo mer de kan spare på å få ned strømforbruket, jo mer vil de være villig til å betale for etterisolering, egenproduksjon av energi, m.m. De vil fortsatt bli kompensert hvis strømprisene blir høye, men kompensasjonen er løsrevet fra deres eget forbruk. Den som kjøper en varmepumpe eller etterisolerer boligen sin, vil i seinere perioder motta et like stort beløp i strømstøtte som uten dette tiltaket, selv om eget strømforbruk går ned.

Forslaget om Norgespris har mange av de samme ulempene som dagens støtteordning, men i enda større grad, jf. Romstad.¹⁸ Forslaget går ut på at husholdningene skal kunne velge en fastpriskontrakt som alternativ til dagens strømstøtteordning. De som velger dette alternativet, binder seg for en periode framover til en fast strømpris, omtrent som man kan binde renten på et boliglån. Hvis markedsprisen viser seg å bli lavere enn Norgesprisen i bindingsperioden, vil man ikke kunne velge den lavere markedsprisen, bortsett fra muligens ved å kjøpe seg ut av kontrakten. Her skiller ordningen seg fra en makspris (se lenger ned), som bare gir en øvre grense for prisen.

De som velger Norgespris, vil ikke lenger reagere på høye markedspriser ved å spare strøm eller produsere energi selv. Dette er en åpenbar svakhet med ordningen, en svakhet som er enda større enn ved dagens støtteordning. Dagens ordning oppmuntrer til å vri forbruket bort fra perioder med høye priser (men mindre enn med vårt forslag) – ved Norgespris har man ikke lenger slike incentiver. Vi kommer tilbake nedenfor til de negative virkningene i markedet av at slike fastpriskontrakter blir utbredt både for husholdninger og i næringslivet.

I motsetning til fastpriskontrakter for næringslivet ønsker regjeringen å subsidiere Norgesprisen. Uten subsidier vil fastpriser være basert på forventninger om framtidige priser, samt et tillegg for å slippe risiko, en slags forsikringspremie. Men regjeringen ønsker ikke at prisen skal være så høy, og vil derfor bevilge midler for å holde den lavere. Det er derfor sannsynlig at de aller fleste husholdninger i Sør-Norge vil velge å inngå en kontrakt om Norgespris, ettersom forventet strømpris i prisområdene NO1, NO2 og NO5 ligger over 40 øre per kWh.

I likhet med dagens ordning vil Norgespris innebære et større subsidiebeløp jo mer strøm man bruker. Den er ventet å bli dyrere enn dagens ordning, noe som betyr at den i større grad favoriserer dem med høyest strømforbruk, som i gjennomsnitt er de med høyest inntekt og formue. Disse har også større fritidsboliger, der de også får tilbud om Norgespris (dagens støtteordning omfatter ikke fritidsboliger).

Et eksempel

For å illustrere forskjellen på Norgespris og forslaget vårt, setter vi opp et eksempel med $P = 50$ øre/kWh ekskl. mva. Vi tenker oss en strømpris i markedet på 70 øre/kWh ekskl. mva., som et veid gjennomsnitt gjennom et år for et prisområde. Et veid gjennomsnitt vil si at vintermånedene teller mer, siden omtrent alle bruker mest strøm om vinteren. Dermed vil 70 øre kanskje svare til 60 øre som uveid gjennomsnitt gjennom året. Vi ser bort fra at markedsprisen kan påvirkes av strømstøtten – i praksis vil Norgespris kunne føre til økt markedspris ettersom husholdninger etter alt å dømme vil bruke mer strøm ved en subsidiert strømpris.

For å beregne støtten under vårt forslag, antar vi for enkelhets skyld at månedsprisen (som også er et veid gjennomsnitt) overstiger P for hver måned, slik at det utbetales støtte i tolv måneder.

Vi sammenlikner tre husholdninger i samme prisområde som alle har et gjennomsnittlig antall strømbrukere, men som bruker ulike mengder strøm. Husholdning A bruker 8000 kWh i året, B bruker 16 000 kWh, og C bruker 24 000 kWh. Husholdning B er også gjennomsnittlig for prisområdet som helhet.

Husholdning B skal etter vårt forslag ha en netto strømutgift på $P = 50$ øre/kWh ekskl. mva., altså 62,5 øre/kWh inkl. mva. (Heretter er alle summerne i eksemplet inkl. mva.) Det vil si $16\ 000\ \text{kWh} \times 0,625\ \text{kr/kWh} = 10\ 000$ kroner. Men strømmen må kjøpes til markedspris til 14 000 kroner, så de må få en strømstøtte på 4000 kroner. Dette skal dermed

være strømstøtten for de andre husholdningene også.

Etter forslaget om Norgespris skal husholdning B kjøpe strømmen til 50 øre/kWh inkl. mva., som gir en samlet utgift på 8000 kroner. Denne strømmen kunne alternativt ha vært solgt i markedet til 14 000 kroner, slik at strømstøtten de mottar, er 6000 kroner. Tabellen viser hvordan de to forslagene slår ut for de tre husholdningene i dette tilfellet. Alle tall er inkl. mva.

Som det framgår, vil Norgespris gi en vesentlig høyere strømstøtte til husholdningen som bruker mye strøm, og tilsvarende mindre til den som bruker lite strøm. Dessuten vil Norgespris gi mye dårligere oppmuntring til langsiktig strømsparing, der husholdningene vil sammenlikne hva de sparer på å redusere strømforbruket. Det dreier seg om 50 øre/kWh inkl. mva. for Norgespris, men 87,5 øre/kWh inkl. mva. for vårt forslag. Men helt spesielt vil Norgespris fullstendig ødelegge oppmuntringen til å tilpasse strømbruken gjennom døgnet, mens vårt forslag beholder døgnvariasjonene som i dag.

I dette eksemplet vil samlet subsidieutbetaling fra staten være 50 prosent høyere ved Norgespris enn ved vårt forslag, noe som innebærer økt behov for inndekning på annen måte (f.eks. økt skatt). Derksom vi hadde redusert P i vårt forslag til 40 øre per kWh (ekskl. mva.) (for å gjøre det budsjettneuttralt sammenlignet med Norgespris), ville strømstøtten til hver av husholdningene i eksemplet over økt til 6000 kr.

Husholdning	Fobruk kWh		Vårt forslag, kr	Norgespris, kr
A	8000	Strøm til markedspris	7000	7000
		Strømstøtte	4000	3000
		Netto strømutgift	3000	4000
B	16 000	Strøm til markedspris	14 000	14 000
		Strømstøtte	4000	6000
		Netto strømutgift	10 000	8000
C	24 000	Strøm til markedspris	21 000	21 000
		Strømstøtte	4000	9000
		Netto strømutgift	17 000	12 000

Hvordan fastsette den «akseptable prisen»?

Den «akseptable prisen» P , som bestemmer øvre grense for netto strømutgift for en gjennomsnittlig strømbruker, kan fastsettes ut fra skjønn. Vi nevnte 50 øre per kWh som eksempel. Det er naturlig å ta utgangspunkt i historiske priser, siden strømbrukerne har vært i stand til å leve med de historiske nivåene. Det er også mulig å ta utgangspunkt i grensen for når dagens strømstøtteordning slår inn (75 øre per kWh), forslaget til Norgespris (40 øre per kWh), eller et av forslagene til makspris (se nedenfor).

En annen mulighet, som ikke bygger på skjønn, er å gjennomføre forslaget på en måte som ikke gir økte utgifter for staten sammenliknet med dagens ordning, det vil si en budsjettøytral reform (for staten). Et slikt prinsipp er tilstrekkelig til å fastlegge P . Siden det vil være ønskelig å kunngjøre P for en periode før denne perioden begynner, kan man ikke treffe budsjettøytralitet nøyaktig. Mens strømstøtten til husholdninger kostet staten 26,4 milliarder kroner i 2022, har utgiftene falt til 3,7 milliarder i 2024 og er budsjettetert til 4,8 milliarder

i 2025.¹⁹ Tallene illustrerer at utgiftene for staten avhenger av strømprisene. I likhet med andre budsjettøytrale reformer vil det dreie seg om å finne et nivå som gir samme utgifter under visse forutsetninger, i dette tilfellet forutsetninger om hvordan strømprisene utvikler seg.

Ved en budsjettøytral reform vil en gjennomsnittlig strømbruker motta samme støtte som før reformen, siden den totale støtten nå skal deles likt på alle. De som bruker mindre enn gjennomsnittet, vil derfor tjene på reformen, mens de som bruker mer, vil tape.

Det er ikke opplagt at reformen må være budsjettøytral. Det kan være grunn for myndighetene til å bevilge mer penger til strømstøtte etter reformen siden forslaget vil bidra positivt til to viktige målsettinger i offentlig politikk, fordeling og energisparing. En større bevilgning vil bidra til at flere tjener og færre taper på reformen.

Bærekraft og langsiktighet gjennom forlik

Bortsett fra redusert innetemperatur er de fleste tiltak for strømsparing og egen energiproduksjon langsiktige. De krever investeringer nå som gir avkastning i form av lavere strømregning i mange år framover. For å oppmuntre til slike tiltak er det sterkt ønskelig at myndighetenes politikk blir oppfattet som stabil. Dette vil bli styrket hvis politikken framkommer som brede politiske forlik.

Ordningen vil dessuten få styrket troverdighet av at den er bærekraftig for staten. Staten har store inntekter, både direkte fra kraftproduksjon og fra skatter og avgifter, som øker når strømprisen øker. Bare en del av dette vil gå ut igjen som strømstøtte. Høyere strømpriser vil dermed ikke svekke statens budsjettbalanse. Dette betyr at ordningen som foreslås, er robust overfor økninger i strømprisen.

Likevel er disse momentene naturligvis ikke nok til å fjerne usikkerheten om framtidige strømpriser. Vi kommer tilbake til usikkerhet i avsnittet om andre virkninger.

Sammenlikning med andre foreslåtte strømstøtteordninger

Det foreligger mange andre forslag til strømstøtte, jf. bl.a. kap. 17 i rapporten fra Strømprisutvalget.²⁰ Her følger en kortfattet drøfting av noen av disse. En viktig skillelinje går mellom de ordningene der strømbukerne får støtte gjennom reduserte priser på strøm, punkt 1–5 nedenfor, og de andre ordningene. Vi fastholder at reduserte priser svekker viljen til å spare strøm og produsere egen energi.

Dessuten vil de fem ordningene i punkt 1–5, samt Norgespris, som alle reduserer prisene som strømbukere betaler, påvirke markedsprisene ved at de fører til økt etterspørsel etter strøm. Strømstøtte etter disse ordningene bidrar altså til enda høyere markedspriser. De øvrige ordningene har også en inntektseffekt som trekker etterspørselen oppover, men vesentlig mindre.

1. **Makspris** er foreslått av flere politiske partier, blant annet **Frp**, **Rødt** og **KrF**.²¹ Problemet med makspris er at etterspørselen fra husholdningene etter strøm i det hele tatt ikke vil reagere på knapphet som oppstår. Vi ser fire muligheter for å sørge for at etterspørselen blir dekket under en slik ordning.
  - a. Det er stor nok fleksibilitet i kraftsystemet for øvrig til å takle en slik knapphet. Det inkluderer en kombinasjon av økt tilgjengelig kraftproduksjon, ledig importkapasitet og/eller fleksibilitet i etterspørselen i næringslivet.
  - b. Tilstrekkelig mange bedrifter har kontrakter som pålegger dem å stenge midlertidig for å avbryte etterspørselen deres etter strøm.
  - c. Strøm blir levert med rullerende utkopling.
  - d. Strøm blir levert med andre former for rasjonering. For punkt c og d, se Hertwich.²²

Ingen av disse alternativene er gunstige, fordi de innebærer avbrudd eller unødvendig dyr bruk av overkapasitet eller etterspørselsreduksjon. Sannsynligheten for at det første alternativet er tilstrekkelig til å takle knapphet, reduseres av at husholdningene ikke lenger har insentiver til å redusere sitt forbruk. Dessuten gir makspris svært dårlig

oppmuntring til strømsparing og egenproduksjon av energi, og gevinsten ved makspris tilfaller særlig dem som bruker mest strøm.

2. Betegnelsen «**to-prissystem**» brukes om minst tre ulike begreper.²³ Vi ser først på ideen om at hver husstand skal ha et grunnleggende forbruk til en lav pris, men at alle må betale en høyere pris for forbruk ut over denne grensen. Hvis alle uansett vil bruke mer enn grensen, er en slik ordning likeverdig med å la alle betale høy pris, men motta en kontant utbetaling som støtte. Dette er drøftet i punkt 6 nedenfor. Hvis en betydelig andel av husholdningene vil bruke mindre enn grensen, vil disse få svekket sine grunner til å spare på strømmen. Overfor denne gruppen er svakhetene derfor beslektet med svakhetene ved dagens ordning, fordi det innebærer en subsidiert pris på marginen, men uten så sterke negative fordelings effekter.
3. Det har også vært foreslått et **geografisk to-prissystem**,²⁴ dvs. å ha en pris for eksport og en annen pris innenlandsk. Effekten av dette vil være spesielt stor når prisen i våre naboland er høy. Det er flere problemer med et slikt forslag. Ett problem er at fordelene Norge har av å eksportere strøm til en høy pris, i dette tilfellet blir delt ut i størst grad til dem som bruker mest strøm. Hvis prisen i stedet er den samme innenlands som ved eksport, kan gevinsten ved dette deles ut til alle, slik vi foreslår. Bare de som bruker mer strøm enn gjennomsnittet, ville tape på vårt forslag (sammenlignet med egen pris for eksport).
4. Alle betaler en **pris lik gjennomsnittskostnad**. Dette har bl.a. vært foreslått av **SVs programkomite** i 2024.²⁵ De påpeker helt riktig at ulike kostnader ved ulike kraftverk gir opphav til en grunnrente, et overskudd hos dem som produserer til lavest kostnad. Programkomiteen ønsker å fordele grunnrenten gjennom lavere strømpriser, slik at alle betaler en pris lik gjennomsnittskostnaden. Forslaget minner om den foreslåtte Norgespris, bortsett fra at gjennomsnittskostnaden ved norsk kraftproduksjon er en del lavere enn 40 øre per kWh. I motset-

- ning til dette forslaget vil forslaget vårt i stedet fordele grunnrente med et likt beløp for alle innenfor prisområdet. Dette vil både oppmun- tre til mer strømsparing og tilgodese grupper som bruker mindre enn gjennomsnittet.
5. **Høyre** har nylig foreslått en strømpakke med en **kombinasjon av mange ordninger**. Slik forslaget er presentert 7.02.25,²⁶ er det ikke godt nok presisert til at vi kan vurdere alle konsekvenser av det. Dagens strømstøtte vil bli beholdt med de svakhetene vi har nevnt foran. Det skal komme et «folkeutbytte» i tillegg, som kan minne om vårt forslag, men oppmuntrin- gen til strømsparing blir likevel hindret av at dagens strømstøtte opprettholdes. Samlet fordelingsvirkning er uklar.
  6. Et **fast beløp i strømstøtte til alle**, uavhengig av strømpriser, er foreslått bl.a. av **Kvaløy**.²⁷ Dette vil være mindre målrettet, mindre bæ- rekraftig for staten og vanskeligere å begrunne enn vårt forslag. Det er mindre målrettet fordi det ikke bidrar til å avhjelpe folks økonomiske problemer spesielt når strømprisen er høy. Vi regner med at et fast beløp vil være et slags gjennomsnitt av det som kan bli utbetalt under den ordningen vi foreslår. Ved lave strømpriser vil mottakerne dermed komme bedre ut, men ved høye strømpriser komme dårligere ut, enn ved vårt forslag. Det er mulig for mottakerne å spare opp i de periodene når strømprisen er lav, men noen klarer ikke det, og disse vil komme uheldig ut. Det vil også være mulig for mottakerne å kjøpe fastprisavtaler for det de får utbetalt, kanskje med forhåndsbetaling. Men alle vil ikke benytte et slikt tilbud (i den grad det fins akseptable tilbud), så vi finner forslaget vårt mer treffsikkert. Vi mener også det er politisk vanskeligere å begrunne at et fast beløp erstatter dagens ordning, enn å begrunne forslaget vårt. Ordningen vi foreslår, relaterer seg direkte til strømprisene. Et fast beløp vil heller bli oppfattet som en del av skatte- og trygdesystemet.
  7. **Inntektsavhengig strømstøtte** er foreslått av **to energiforskere** i Aftenposten i januar i år.²⁸ Hvis formålet er å utjevne inntekter, er dette et bedre forslag enn å dele ut et likt beløp til alle (punkt 6 ovenfor). Vi mener imidlertid det vil være enklere å påvirke inntektsfordelingen gjennom skattesystemet, og viser for øvrig til kommentarene under punkt 6.
  8. I en artikkel i nettavisen Energi og Klima i 2022 hevder **Doorman**²⁹ at **fastpriskontrakter for faste mengder strøm** vil være gunstige som strømstøtte. Dette er forskjellig fra fastpris- kontrakter for en ubegrenset mengde, slik som ved Norgespris. De kontraktene Doorman går inn for, kan tenkes med eller uten subsidier fra staten. Hvis de tilbys uten subsidier, vil det være dyrt for brukerne, men ikke så dyrt som ikke-subsidierte fastpriskontrakter for ube- grenset mengde strøm. Doormans forslag gir forsikring mot strømprisøkninger for en viss mengde, som strømbrukeren selv kan velge. Om det brukes mer eller mindre strøm enn det kontrakten dekker, vil forskjellen bli kjøpt eller solgt i markedet, slik at brukeren står overfor markedsprisen på strøm ved vurde- ring av sparetiltak. Dette er en god side ved disse kontraktene, og gjelder uavhengig av om kontraktene er subsidiert av myndighetene. Hvis myndighetene subsidierer dem (med lik mengde strøm for alle), minner det mye om vårt forslag.³⁰ Hvis myndighetene ikke subsi- dierer, er ordningen frikoplet fra ideen om at folket eier ressursene.
  9. I august 2024 la konsulentselskapet **Sam- funnsøkonomisk Analyse** fram en rapport om strømstøtte finansiert av fem oppdragsgivere.³¹ De foreslår en ordning der strømstøtte i en viss måned baseres på månedens strømpris, men ikke husholdningens eget forbruk samme må- ned. I stedet foreslår de å bruke et forbrukstall (antall kWh) basert på tidligere års gjennem- snitt for samme kalendermåned for hushold- ninger som likner. De vil dele inn husholdnin- gene i grupper basert på boligtype, boligens alder, boligstørrelse, klimasone og hvorvidt boligen har tilgang til fjernvarme. Hver gruppe mottar støtte basert på gjennomsnittlig antall kWh for gruppa for samme måned i foregå- ende år, sammenholdt med gjeldende mar- kedspris. Basert på disse to tallene kan støtten for eksempel være som i dagens ordning, som dekker 90 prosent av det som overstiger 75 øre.

Forslaget ivaretar hensynet til strømsparing og egenproduksjon av energi, siden husholdningene vil stå overfor markedsprisen når de vurderer å bruke mer eller mindre strøm. Samtidig er forslaget rimelig treffsikkert hvis hensikten er å skreddersy til ulike husholdninger. Men det ivaretar ikke ideen om at alle har samme rett på overskuddet fra ressursene. I stedet gir forslaget mest støtte til dem som tilhører en gruppe som bruker mest strøm, som i gjennomsnitt er de med høyest inntekt og formue.

10. Strømstøtte basert på **egget tidligere forbruk** har vært foreslått av **Golombek og Hoel** i Aftenposten.³² Denne ordningen går ut på at en husholdning får strømstøtte for eksempel etter de satsene som gjelder i dagens ordning, men basert på et forbruk som ikke er årets, men fjorårets, eller kanskje et gjennomsnitt av et antall år bakover i tid. Hvis strømbrukerne vil bruke mer (eller mindre) enn før, vil de stå overfor markedsprisen, som bestemmer hvor mye de i så fall må ut med (eller sparer). Dette oppmuntret til strømsparing. Samtidig vil det tidligere forbruket i stor grad reflektere alle individuelle forhold som boligtype, lokalt klima, arbeidsforhold, familiestørrelse m.m.

Det betyr at få blir utsatt for brå endringer i sin privatøkonomi, noe som er et relevant hensyn å ta. På den annen side skjer det hyppige endringer i folks private forhold, slik at historisk strømforbruk blir mindre relevant for hvert år som går etter at ordningen innføres. I likhet med foregående forslag gir også dette forslaget mest støtte til de med høyest inntekt og formue. I tillegg straffes de som tidligere har investert i strømspareiltak eller på annen måte aktivt forsøkt å redusere sitt strømforbruk. Det kunne eventuelt være aktuelt å la tidligere års forbruk være en del av grunnlaget for strømstøtte i en overgangsperiode, men neppe mer enn noen få år.

Redusere usikkerhet om framtidige priser?

Mens det meste av debatten om strømstøtte handler om *nivået* på strømprisen, altså høye eller lave priser, er det også en del bekymring om *usikkerheten* i framtidige priser. For husholdningene ville det være gunstig å redusere denne usikkerheten, men ikke for enhver pris.

Forslaget vårt vil ikke fjerne usikkerheten om spotprisen på strøm, som er den prisen husholdningene må kjøpe strøm til. Men siden strømstøtten vi foreslår, vil svinge med prisen på strøm, vil dette ta bort mye av usikkerheten omkring netto utgift til strøm (strøm til spotpris minus strømstøtte) for husholdningene. Ordningen vil redusere usikkerheten til nesten null for gjennomsnittshusholdningen dersom vi bare ser på de månedene da spotprisen overstiger P . For de som bruker mer strøm enn gjennomsnittet, vil det gjenstå usikkerhet, og disse vil kanskje ønske å kjøpe en tilleggssikring for det de venter å kjøpe ut over gjennomsnittsforbruket.

For de som bruker mindre strøm enn gjennomsnittet, vil det også gjenstå usikkerhet, men i motsatt retning. I de månedene da spotprisen er større enn P , vil strømstøtten vi foreslår, gi dem inntekter som svinger med strømprisen, og som er større enn utgiftene de har til strøm. Det kan være grunnlag for å tilby dem kontrakter der retten til å motta de usikre, overskytende inntektene byttes bort mot et fast beløp utbetalt før måneden begynner. De som bruker mer enn gjennomsnittet, kan være den naturlige motpart i en slik kontrakt. Vi tar ikke stilling til slike kontrakter, men vil gjøre oppmerksom på denne konsekvensen av forslaget vårt.

Regjeringen har som nevnt kunngjort at de går inn for at husholdningene skal kunne kjøpe fastpriskontrakter til Norgespris, trolig for ubegrenset mengde kraft.³³ Det bør vurderes nøye hvilke konsekvenser det vil få for spotmarkedet hvis både næringsliv og husholdninger i stor grad går over til fastpris.

Usikkerheten i strømprisene skyldes usikkerhet både på tilbuds- og etterspørselssiden. Været er viktig for begge sider av markedet, og det er ikke praktisk mulig å unngå situasjoner med knapphet eller overflod. Prissvingningene skal sikre at tilbud blir lik etterspørsel uansett hvor mye de to side-

ne av markedet utsettes for svingninger i vær og andre ytre faktorer.

Hvis for eksempel fyllingsgraden i magasinene for vannkraft nærmer seg null, og det i tillegg kommer en vindstille uke, vil samlet innenlandsk tilbud av elektrisitet være lavt. Hvis prisen i utlandet er høy samtidig, er eneste mulighet for å oppnå likevekt at etterspørselen også blir redusert. Hvis alle kjøper kraft i spotmarkedet, vil etterspørselen falle fordi prisen stiger. Men hvis de fleste kundene har sikret seg og kjøper til fastpris, er det svært liten respons fra etterspørselen. Da blir det vanskelig å oppnå likevekt mellom tilbud og etterspørsel. Svært høye priser kan føre til noe økt tilbud og samtidig skremme bort etterspørsel fra dem som ikke har fastpris. Tilgang på import vil bidra til å løse problemet, men hvis været er tilsvarende i nabolandene, er høye priser uunngåelig. Jo flere av kundene som har fastpris, jo større utslag vil en merke i prisen for de resterende kundene. Dette forsterker forventede framtidige prisutslag, og vil drive opp prisen på ikke-subsidierte fastpriskontrakter.

Konklusjonen blir at fastpriskontrakter kan være gunstig for den enkelte. Men den ekstra premien man betaler for å sikre seg fastpris, vil stige når mange ønsker en slik kontrakt. Dette tilsier at kontraktene, hvis de ikke er subsidiert, bare vil bli kjøpt av en mindre del av kundene, som ikke har råd til å risikere høye priser.

Subsidierte fastpriskontrakter til husholdninger a la Norgespris vil etter alt å dømme gjelde for faktisk forbruk, og ikke en forhåndsbestemt mengde strøm som kan selges tilbake (eller videreselges) til spotpris med fortjeneste. Dette står i motsetning til en del kontrakter som har vært solgt til industribedrifter. Det står også i motsetning til forslaget fra Doorman, se punkt 8 ovenfor. Siden Doorman foreslår kontrakter for en viss mengde strøm til fastpris, er meningen nettopp at kjøperne skal kunne selge eller kjøpe strøm til spotpris ved siden av. Det er dette som gir gunstig effekt på viljen til å spare strøm og produsere egen energi. Uten denne muligheten vil fastpriskontrakter bidra til å svekke denne viljen.³⁴

Avgrensninger: Hvem omfattes av forslaget?

Dagens ordning for strømstøtte er knyttet direkte til det enkelte strømabonnementet hos nettselskapet. Hvis man har et strømabonnement i en bolig, ikke fritidsbolig, så får man strømstøtte. Dette gjelder uansett botid i landet, og kan trolig bli opprettholdt ved utflytting fra Norge så lenge man beholder boligen. Det kan være vanskelige avgrensninger mellom sekundærboliger og fritidsboliger. Utleieboliger som ikke er registrert som fritidsboliger, får også strømstøtte.

I den ordningen vi foreslår, er strømstøtten knyttet til den enkelte person, enten voksen eller barn. Vi har ikke tatt stilling til hvordan støtten skal utbetales. Et argument for å gjøre det via strømregningen fra nettselskapet er at det beskytter kundene mot unødige likviditetsproblemer. Men i så fall må det lages registre som knytter personer til hvert strømabonnement. De som ikke tilhører en husholdning med strømabonnement, må få støtten utbetalt direkte.

Hvem som har rett på støtten, er ikke helt opplagt. Dersom strømprisene i gjennomsnitt blir høye i årene som kommer, kan ordningen gi høye utbetalinger, og det blir attraktivt å komme inn under ordningen hvis man regner med å bruke lite strøm. Det kan for eksempel bidra til at det blir attraktivt å flytte til Norge. Vi mener det er rimelig at de som flytter ut av landet, mister støtte, og at de som flytter inn, oppnår støtte (ut fra noen gitte kriterier). I prinsippet er ikke dette veldig ulikt retten til å motta helsetjenester, trygd, sosiale ytelser, gratis utdanning, med mere. Det kan være rimelig å se på om en person er skattemessig bosatt i Norge, siden strømstøtte og skatt til en viss grad vil oppveie hverandre. Det vil være urimelig om en kan flytte skatteplikten ut, men samtidig beholde offentlige ytelser i Norge. Avgrensning bør utredes nærmere. Men selv om man ikke finner en perfekt ordning, mener vi likevel ordningen har så store fordeler at den er bedre enn alternativene.

Innenfor et prisområde krever forslaget vårt at det beregnes et gjennomsnittsforsbruk per strømbruker. Barn teller som mindre enn en hel strømbruker, for eksempel en halv, se drøfting ovenfor. Den enkles-te måten å beregne gjennomsnittet på, er å finne

antallet strømbrukere som er bosatt i prisområdet (og berettiget etter nærmere spesifiserte kriterier), og å måle samlet strømforbruk i husholdningssektoren i området. Dette strømforbruket vil inkludere strøm brukt i fritidsboliger i prisområdet, også av folk som ikke har fast bosted i prisområdet. Det vil også inkludere strømforbruk av noen andre uten fast bosted i området som oppholder seg der midlertidig, for eksempel pendlere. Samtidig vil noen som har fast bosted i området, ha oppholdt seg utenfor og brukt strøm for eksempel i fritidsboliger andre steder. Vi tror det er for tungvint å prøve å treffe forbruket til dem som er bosatt i området, mer nøyaktig ved å justere for at folk oppholder seg i ulike prisområder. Det dreier seg uansett om et gjennomsnittstall, så det spiller ikke stor rolle for den støtten den enkelte mottar. Det beregnede gjennomsnittsforsbruket vil bli drevet noe opp i et prisområde med relativt mange fritidsboliger eller pendlerboliger, noe som vil øke strømstøtten i et slikt prisområde, og redusere støtten i andre områder, men denne effekten er trolig liten.

Vårt forslag er som nevnt at strømstøtten beregnes separat for hvert prisområde. Dette vil innebære at de som bruker mindre strøm enn gjennomsnittet, kan ha fordel av å bo i et område med høy strømpris. Det skyldes at støtten de får, kan mer enn utligne den økte strømregningen sammenlignet med å bo i et område med lavere strømpris. De som bruker mer strøm enn gjennomsnittet, vil ha fordel av å bo der prisen er lav (på samme måte som de vil uten strømstøtte eller under de fleste andre strømstøtteordningene). Det er mulig at dette kan oppmuntre til flytting mellom prisområdene. I så fall vil det skje på en måte som er gunstig for landets samlede situasjon, siden de som bruker mye strøm, vil bli oppmuntret til å flytte dit hvor prisen er lavest. Områdene hvor det er mest knapphet, og prisen derfor er høyest, vil tiltrekke seg dem som bruker minst strøm. Uansett er denne effekten trolig beskjeden.

Andre konsekvenser av forslaget

En konsekvens av forslaget kan være at tiltak som øker strømprisen, får oppslutning fra de som regner med å bruke mindre strøm enn gjennomsnittet. Et eksempel på tiltak kan være flere utenlandskabler for å selge strømmen dyrt til utlandet.³⁵ Selv om slike tiltak kan være lønnsomme for Norge som helhet, er det ikke lett å skape entusiasme for dem hvis husholdningene lider et direkte tap på grunn av dem, jf. Næss.³⁶ Det er vanskelig å gjennomskue hvor mye man eventuelt vinner i en større sammenheng på grunn av bedre offentlige finanser.

Men samtidig ligger det en begrensning i den ordningen vi foreslår. Det er ikke slik at ethvert tiltak i kraftsektoren som er gunstig for Norge som helhet, vil bli lønnsomt for husholdningene som følge av vår foreslåtte ordning. Prosjekter for ny

fornybar energi kan være lønnsomme for Norge og samtidig bringe strømprisen nedover. I så fall vil ordningen vi foreslår, skape mindre entusiasme enn uten noen form for strømstøtte. Det er tenkelig å utvide ordningen til å likne mer på eierskap til landets samlede ressurser, slik at nye prosjekter øker utbetalingene, for eksempel ved å redusere P . Dette er en mulig tolkning av forslaget fra Bjartnes om en Norgesbonus, som skal dele ut en andel av statens inntekter fra kraftsektoren.³⁷

Et mål med forfatterens strømstøtteordning er å oppmuntre folk til å bruke mindre strøm. Det vil også gi mindre behov for nettutbygging. (Foto: Marius Helge Larsen/NTB)

Mulige svakheter ved forslaget

Siden utbetalingene kommer fra staten, er det et spørsmål om staten kunne finne enda bedre måter å anvende midlene på. Økonomer regner med at de fleste typer skatter vil ha en viss negativ innvirkning på økonomien, ofte tallfestet til omtrent 20 prosent. Det vil si at når det betales inn 1 krone i skatt, vil privat sektor tape mer enn den ene kronen, nærmere kr 1,20. Typisk vil arbeidsinnsats eller sparing bli mindre.³⁸

Som ved andre typer statlige utbetalinger bør det derfor være så klare gevinster at det er verdt å tape disse 20 prosentene. Vi mener dette kan forsvares fordi norske husholdninger har et stort behov for en viss mengde strøm, og at strøm vil være dyrere framover enn den har vært historisk. Samtidig er ressursene i utgangspunktet hele nasjonens eiendom, noe som gjør det rasjonelt å dele ut støtte av et eller annet slag. Den politiske diskusjonen om strømpriser og strømstøtte tilsier også at et scenario uten noen form for strømstøtte virker lite sannsynlig.

En annen svakhet dreier seg om inntektsfordeling. Selv om strømforbruk statistisk sett stiger med folks inntekt og formue, fins det husholdninger med lav inntekt og/eller lav formue som bruker mye strøm.³⁹ For å unngå at en overgang til vår foreslåtte ordning skal ha for store negative konsekvenser for disse husholdningene, er det for det første mulig å tenke seg overgangsordninger. For det andre bør det gis støtte til ENØK-tiltak, slik at disse husholdningene får en realistisk mulighet til å spare strøm. Dette bør utredes nærmere. Det er kanskje riktig å behovsprøve slik støtte, slik at den kan gis tilstrekkelig målrettet uten at budsjettene blir altfor store. Dette kan kanskje inngå i bostøtte-ordningen.

Et vanlig argument mot behovsprøving er at dette gir innlåsingeffekter. Det vil si at de som har mulighet for å motta en behovsprøvd støtte, vil strekke seg langt for å beholde denne muligheten, for eksempel ved å unngå å få høyere inntekt. Vi mener likevel at slik innlåsing er mindre aktuelt i dette tilfellet fordi det i stor grad dreier seg om engangsutgifter. I verste fall kan noen vente med å ta lønnet arbeid fordi de venter på å få gjennomført

ENØK-tiltak med støtte. Men så snart støtten er utbetalt, bortfaller innlåsingene.

Gjennomføring av ENØK-tiltak i utleieboliger reiser spesielle problemer.⁴⁰ Vi tenker her spesielt på utleieboliger der oppvarming er elektrisk, og vi kan skille mellom to typer leiekontrakter.

Hvis leiekontrakten lar leieboeren betale strømutfgifter, har leieboeren ingen garanti for å få tilstrekkelig igjen for å investere i ENØK. Det er ikke sikkert at de blir boende lenge nok til å få full uttelling for investeringen. Men heller ikke utleier kan regne med å få uttelling for å betale for ENØK-tiltak. I beste fall vil utleier kunne bevise at utgifter til oppvarming vil gå ned på grunn av et tiltak, slik at det er mulig å kreve høyere leie for boligen. I så fall kan høyere leie finansiere ENØK. Men det er vanskelig å sannsynliggjøre hvor mye som vil bli spart sammenliknet med tidligere års utgifter. Dette understrekes av at til og med prisen på selveierboliger i liten grad reflekterer energieffektiviteten.⁴¹

Hvis leiekontrakten inkluderer strømutfgifter betalt av utleier, er det større grunn til å tro at utleier selv vil sørge for ENØK-tiltak. Men dette tilfellet skaper et problem for forslaget vårt hvis ENØK-støtte skal være behovsprøvd, siden det er uklart om det er leietakers behov som legges til grunn for vurderingen.

Noen av problemene som er påpekt her, vil også oppstå under andre typer strømstøtteordninger. Konklusjonen på dette blir at problemet bør utredes nærmere. Det kan tenkes at ENØK i utleieboliger bør reguleres, ikke bare overlates til økonomiske støtteordninger.

En oppsummering

I dette notatet har vi tatt til orde for og forklart en alternativ strømstøtteordning. Vi har begrunnet hvorfor forslaget vårt ivaretar hensynene til fordeling og til strømsparing og egenproduksjon av energi. Forslaget er i tråd med ideen om at alle har lik rett på verdiene av landets naturressurser.

Vi gjør ferdig dette notatet kort tid etter at Arbeiderparti-regjeringen la fram forslag til Norgespris 31. januar 2025. Dette forslaget ser ut til å oppnå betydelig oppslutning. Det er spesielt forståelig at det får oppslutning fra dem som bruker mer strøm enn gjennomsnittet, og fra dem som har fritidsbolig. Men vi har pekt på betydelige svakheter i diskusjonen ovenfor.

Holtmark, Schreiner og Valseth i Dagens Næringsliv 6.02.25 foreslår å modifisere Norgespris.⁴²

I stedet for å få fastpris på eget forbruk, får alle samme støttebeløp: «Hver måned finner staten ut hva en gjennomsnittlig husholdning har i strømavgifter. Deretter regner de ut hva dette ville kostet med Norgesprisen på 40 øre per kilowattime.

Til slutt regner man ut mellomlegget, og får den gjennomsnittlige støtten som Norgesprisen vil gi. Dette støttebeløpet trekkes fra på alle husholdningers strømregning.»

I måneder der mellomlegget er positivt, er dette samme ordning som vi har foreslått, med $P = 40$ øre/kWh. I måneder der det er negativt, har vi foreslått at husholdningene skal slippe å få mellomlegget som tillegg i strømregningen, noe som ikke er presisert hos Holtmark mfl. Om vi sammenlikner for samme verdi av P , vil vår ordning være dyrere for staten enn om det skal komme et slikt tillegg i strømregningen. Det kan tale for å sette P noe høyere enn 40 øre/kWh. For øvrig har forslagene mange av de samme gode egenskapene.

Ett utgangspunkt for forslaget vårt er ideen om at naturressurser tilhører hele folket. Her Vatnedalsdammane i Bykle i Setesdal. (Foto: Tor Erik Schrøder/NTB).

Kilder

- 1 Regjeringen.no: [Regjeringens strømtiltak](#), 31. januar 2025.
- 2 Regjeringen.no: [Nye grep for lavere strømregninger og kontroll over kraftressursene](#), 31. januar 2025.
- 3 [NOU 2023:25: Klimautvalget 2050, rapport](#).
- 4 Dalen og Halvorsen: [Økonomiske konsekvenser av høye kraftpriser og strømstønad. En empirisk studie av stønadsberettigede husholdninger, jordbruks- og veksthusforetak](#), SSB 2022.
- 5 Lund og Rosendahl: [Strømstøtten svikter på flere fronter](#), DN 8. januar 2024.
- 6 Lund og Rosendahl: [Grunnrente til folket](#), Klassekampen 16. mars 2022.
- 7 Lund og Rosendahl: [Grunnrente til folket, men hvordan?](#), Energi og Klima 4. april 2022.
- 8 Kvaløy: [En klimabonus til folket bør erstatte strømpakken](#), DN 16. desember 2021.
- 9 Moxnes: [Det finnes et langt bedre tiltak enn makspris på strøm](#), BT 19. august 2022.
- 10 Mohn: [Når krafta kjem til kort](#), Stavanger Aftenblad 20. august 2022.
- 11 Skonhoft: [Strømstøtte: Mer til Mary!](#), Klassekampen 22. august 2022. Og s. 19–22 i [Samfunnsøkonomen nr. 6, 2022](#).
- 12 Holtmark og Valseth: [Legg om strømstøtten, nå!](#) DN 1. september 2022.
- 13 nrk.no: [Strømstøtten har økt forbruket – mener det finnes bedre løsninger](#), 4. desember 2023.
- 14 Gulowsen: [Hvem vil spare på skitbillig strøm?](#), Klassekampen 22. november 2024.
- 15 Energi Norge: [Foreslår «vannkraftbonus» til husholdningene](#), 12. mai 2022. Energi Norge er nå del av Fornybar Norge.
- 16 Berg: [En mer rettferdig strømstøtte](#), Dagsavisen 24. august 2022.
- 17 De samme tankene har vært fremmet i debatter i SV ([Klassekampen 15. mars 2024](#)) og Venstre ([TV 2 12. desember 2024](#)).
- 18 Romstad: [«Norgespris» har uheldige, kostbare bivirkninger](#), DN 3. februar 2025.
- 19 Regjeringen.no: [Regjeringens strømtiltak](#).
- 20 Regjeringen.no: [Strømprisutvalgets rapport](#), 12. oktober 2023.
- 21 nrk.no: [Støre ut mot makspris – tar kablene i forsvar](#), 7. februar 2023. Rødt: [Strømpriskrisa. Frp: FrP foreslår 50 øre som makspris på strøm](#). KrF: [Dette er KrFs forslag om forbedret strømstøtte](#).
- 22 Hertwich: [Rasjonering eller utkobling?](#), Klassekampen 23. august 2022.
- 23 Vi drøfter bare to av disse typene to-prissystem. En tredje type dreier seg om å prise høy effektbruk, og var utbredt i tidligere tider i Norge. Vi går ikke nærmere inn på dette, fordi det ikke retter seg mot energibruk, men effektbruk.
- 24 Schøyen: [Et «politisk økonomi»-perspektiv kan hjelpe oss å løse flokene på strømmarkedet](#), DN 10. april 2022.
- 25 SV: [Arbeidsprogram 2025-2029: Diskusjonsnotat ny strømprismodell fra programkomiteen](#).
- 26 Høyre: [Ny strømpakke fra Høyre: Lavere regninger både for folk og bedrifter](#), 7. februar 2025.
- 27 Kvaløy: [En klimabonus til folket bør erstatte strømpakken](#), DN 16. desember 2021.
- 28 Korpås og Botterud: [Fra nordisk energisamarbeid til nasjonal strømpanikk](#), Aftenposten 6. januar 2025.
- 29 Doorman: [Fastpris på strøm og fleksibilitet – det finnes et kinderegg](#), Energi og Klima 21. mars 2022.
- 30 Lund og Rosendahl: [Grunnrente til folket, men hvordan?](#), Energi og Klima 4. april 2022.
- 31 Samfunnsøkonomisk Analyse: [Fremtidens strømstøtte, 2024](#). Oppdragsgiverne er Huseiernes Landsforbund, Norske Boligbyggelags Landsforbund, Norsk Varmepumpeforening, Næringslivets Hovedorganisasjon avd. Elektro og Solenergiklyngen.
- 32 Golombek og Hoel: [Strømstøtten bør knyttes til historisk strømforbruk](#), Aftenposten 4. august 2022.
- 33 Regjeringen.no: [Nye grep for lavere strømregninger og kontroll over kraftressursene](#), 31. januar 2025.
- 34 Det er uklart for oss om forslaget fra Høyre, se punkt 5 ovenfor, omfatter fastpriskontrakter med ubegrenset mengde, og om Høyres «Tryggpris» krever utbetalinger fra staten.
- 35 Erikstad: [Det er galskap å stoppe en så lukrativ krafthandel](#), DN 20. januar 2025.
- 36 Næss: [Slik gjør vi strømkablene populære](#), DN 16. januar 2025
- 37 Bjartnes: [Det finnes bedre modeller enn forslaget fra Støre og Aasland om Norgespris på strømmen – her er en skisse til løsning](#), Energi og Klima 3. februar 2025.
- 38 Et unntak fra denne regelen er at noen skatter er utformet for å korrigere uheldig atferd, for eksempel utslipp av klimagasser. Et annet unntak er grunnrenteskatt, som kan utformes slik at den ikke ødelegger for investeringer. Men disse to typene skatt kan neppe gi staten store nok inntekter.
- 39 Dalen og Halvorsen: [Økonomiske konsekvenser av høye kraftpriser og strømstønad. En empirisk studie av stønadsberettigede husholdninger, jordbruks- og veksthusforetak](#), SSB 2022.
- 40 Woods: [Staten vil, men får den det til?](#), Dagsavisen 7. november 2024.
- 41 Pihl: [Fem funn om hvordan vi kan få til mer energieffektivisering av boliger](#), Energi og Klima 15. januar 2025.
- 42 Holtmark: [Norgesprisen blir dyr for Norge. Slik kan den gjøres bedre](#), DN 5. februar 2025.

**Norsk
klimastiftelse**

NORGES GRØNNE TANKESMIE